

„Širdį man smarkiai suspaudžia...“
(Stanislavos Šlepetienės laišakai iš JAV draugei Lietuvoje)

Renata Baniienė

Janina Samulionytė

Straipsnyje pristatomi Lietuvos liaudies buities muziejuje (toliau – LLBM) saugomi asmeniniai laišakai (LBM 50976–LBM 50993). Tai dviejų draugių (vienos gyvenusios Lietuvoje, o kitos dėl susiklosčiusių istorinių aplinkybių emigravusios į JAV) susirašinėjimas, trukęs nuo 1963 iki 1973 m. Šie laišakai atskleidžia vienos šeimos istoriją, kai kuriuos to laikotarpio gyvenimo ypatumus tiek JAV, tiek Lietuvoje, šiltus žmogiškus santykius ir Tėvynės ilgesį.

Reikšminiai žodžiai: laišakai, atsakymai į laiškus, tremtis, emigracija, gyvenimas JAV, sovietinė Lietuva, Palanga.

Tyrimo metodai: aprašomasis, interviu.

Ižanga

Ranka rašytų ir užklijuotuose vokuose siunčiamų laiškų vis mažėja. Rečiau beprisimename, atrodytų, dar netolimą praeitį menančias susižinojimo formas, kai buvo įprasta ir natūralu su džiugesiu ar nerimu dienas ar net savaites laukti atsakymo į laišką, kurį parašei tyloje ir susikaupime, gal net ne iš karto, sugadinęs ne vieną popieriaus lapą, o parašęs ne tik atidžiai perskaitei, bet ir perrašei, kad pasiliktum kopiją.¹ LLBM saugomas 188 laiškų rinkinys, kuris muziejuje iki šiol plačiau netyrinėtas. Galima išskirti dvi laiškų grupes. Pirmajai grupei priklauso dalykiniai laišakai, kurių dauguma rašyti buvusiam muziejaus direktoriui Vytautui Stanikūnui. Antrajai grupei priskiriami asmeniniai laišakai. Tai tarpukario laikotarpio meilės laišakai (LBM 45812–LBM 45865) ir dviejų draugių, gyvenusių Lietuvoje ir JAV, susirašinėjimas (LBM 50976–LBM 50993). 2019 m., minint pasaulio lietuvių metus, buvo pasirinkti pastarieji laišakai, siųsti iš Lietuvos į JAV ir atsakymai į juos.

2014 m. muziejninė Janina Samulionytė iš Kaune gyvenančio kolekcionieriaus įgijo pluoštą laiškų. Įgyta 18 vokų, 13 laiškų ir Kalėdų atvirukas iš JAV bei 14 laiškų-atsakymų iš Lietuvos. Laiškus kolekcionierius rado gatvėje, maišuose prie šiukšlių konteinerio. Susirašinėjo dvi draugės mokytojos: Stanislava Šlepetienė ir ponja Aurelija iš Kauno. (Skelbti ponios Aurelijos pavardės nėra sutikimo, todėl ji nebus minima, o ponios S. Šlepetienės giminės tai daryti leido). S. Šlepetienė 1963 m. dėl

¹ Ivanauskaitė, Vita. Folklorinė laiško paradigma. Tautosakos darbai, 33, 2007, p. 133.

susiklosčiusių istorinių aplinkybių išvyko gyventi pas sūnų į JAV, o p. Aurelija visą laiką gyveno Lietuvoje. Susirašinėjimo unikalumas – išlikę ne tik laišakai su vokais iš JAV, bet ir atsakymai į laiškus. Atsakymai iš Kauno yra juodraštiniai, su perbraukimais ir pataisymais. Tikėtina, kad į JAV išsiųsti tik perrašyti laišakai-atsakymai. (Straipsnyje cituojamų laiškų kalba netaisyta). Perskaičius laiškus buvo nutarta daugiau sužinoti apie S. Šlepetienę ir pagal išlikusius adresus ir laiškuose minėtus žmonių vardus bei pavardes ieškoti jos artimųjų. Po dviejų dienų paieškų internete, išsiuntus užklausa Brick Town miesto Cedarcroft rajono bendruomenės pirmininkui, sulaukta skambučio. Skambino ponios Stanislavos giminaitis Albinas Balžekas, gyvenantis Rumšiškėse. Jis suteikė daug vertingų žinių ir pasidalino nuotraukomis. Straipsnyje pristatoma Šlepečių šeima: supažindinama su S. Šlepetiene, jos vyru Juozu, vyro broliu Kazimieru, vaikais Ričardu Algimantu ir Angele Rūta.

Stanislava Budelytė Šlepetienė gimė 1892 m. Liepojoje, Latvijoje. Jos mama – vokiečių kilmės latvė, tėvas – lietuvis, dzūkas. Kurį laiką Stanislava studijavo farmaciją Petrograde, bet 1917 m., įvykus Spalio perversmui, studijos nutrūko. Stanislava susipažino su žmonėmis, kurie padėjo jai išvykti į Lietuvą. Atvykusi ji lankė „Saulės“ draugijos pedagoginius kursus Kaune. Vėliau dirbo mokytoja Ukmergėje ir Vilniuje. (**1 pav.**) 1924 m. ponija Stanislava ištekėjo už Lietuvos kariuomenės karininko **Juozo Šlepečio**, gimusio 1892 m. Baibių kaime, dabartiniame Zarasų rajone. Nuo 1913 m. jis tarnavo Rusijos imperijos kariuomenėje Gruzijoje. 1918 m. demobilizuotas. Grįžęs į Lietuvą po metų mobilizuotas į Lietuvos kariuomenę. Tarnavo Ukmergėje, Raseiniuose, o nuo 1939 m. – Vilniuje. Aukščiausias karinis laipsnis – pulkininkas leitenantas. 1941 m. birželio mėnesį, likus savaitei iki karo, suimtas ir išvežtas kalėti į lagerį Norilske, Krasnojarsko kraštą.²

1933 m. Šlepečių šeima apsigyveno Gruodžio 17-osios gatvėje, Ukmergėje, J. Šlepečio sesers Zofijos šeimos name. J. Šlepetys nusipirko gretimą sklypą, kuriame planavo taip pat pastatyti namą, tačiau 1935 m. jį perkėlė dirbti į Raseinius ir šie planai sugriuvo. (**3 pav.**) Stanislavos ir Juozo Šlepečių šeima užaugino du vaikus: Angelę Rūtą ir Ričardą Algimantą. Straipsnyje jie vadinami Rūta ir Algimantu, taip juos vadina artimieji. (**2 pav.**)

Rūta Šlepetytė gimė 1926 m. Ukmergėje. 1944 m. spalio mėnesį su broliu Algimantu pasitraukė į Vokietiją. Gyvendama karo pabėgėlių stovykloje, Rūta susipažino su būsimu vyru, olandu Bakker. Pasitraukę iš Vokietijos, kartu išvyko kurti gyvenimo į Nyderlandus ir Rūta ten tebegyvena.

²Lietuvos kariuomenės karininkai. Lietuvos nacionalinio muziejaus biblioteka. Birutė Kulnytė (redkolegijos pirmininkė). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2007, T. 7, p. 322.

Rūta moka lietuvių, vokiečių, anglų, prancūzų, rusų kalbas. Baigusi verslo administravimą dirbo įmonėje tiekimo skyriaus vedėja.³

Algimantas Šlepetys gimė 1928 m. Ukmergėje. Dabar su juo susirašinėjame elektroniniais laiškais. Vienaime jų Algimantas pasakojo apie savo ir sesers 1944 m. pasitraukimą į Vakarus: „*Liepos mėnesį vokiečių rytų frontas labai staigiai sukriko ir mudu su seseria nusprendėme pasitraukti iš Vilniaus, gal laikinai, į Žemaitiją, Vižančių kaimą, pas mamos jaunytės draugus Miltenius. Mama tuo laiku buvo išvažiavusi pas tėvo seserį Ukmergėn, tai taip mes su ja išsiskyrėm iki 1963 m. Tais pačiais metais spalio mėnesį mudu su seseria išbėgom į Vokietiją*“.⁴

Vokietijoje Algimantas baigė lietuvių gimnaziją ir išvyko gyventi pas tėvo brolių Kazimierą į JAV. Dėdės šeima jį surado per Tarptautinį Raudonąjį Kryžį. JAV Algimantas baigė universitetą, gavo bakalauro, vėliau magistro laipsnius, tapo Rutgerso universiteto doktorantu. Dirbo chemijos inžinieriumi, dėstė koledže. Vedė Reginą Klimaitę, kilusią iš Zarasų rajono, ir su ja užaugino dukrą Rūtą. Šiuo metu Algimantas gyvena New Jersey valstijoje, Whiting mieste.⁵

Dėdė **Kazimieras Šlepetys** į JAV išvyko prieš I-ąjį Pasaulinį karą. Tarnavo Amerikos kariuomenėje. Po karo dirbo plieno fabrike, kur susipažino su būsima žmona Marija Česnulevičiūte. Šeimai persikėlus į Detroitą, dirbo automobilių gamykloje. Vaikų neturėjo ir rūpinosi Algimantu kaip tikru sūnumi.⁶ S. Šlepetienė apie Kazimierą laiške draugei pasakojo: *Juozo brolis yra daug padėjęs Algučiui. Kada Algutis buvo vokiečių lageriuose, jis sužinojęs tuoj pradėjo jį remti. Iš lagerių nuvažiavo tiesiai pas jį į Ameriką, gyveno ten penkis metus, baigė universitetą (reikia žinoti, kad už aukštą mokslą universitete labai daug reikia mokėti)*.⁷ **(4 pav.)**

Po Stalino mirties sužinota, kad šeimos tėvas J. Šlepetys 1943 m. mirė tremtyje Norilsko lageryje. S. Šlepetienė parašė prašymą reabilituoti vyrą ir gavo teigiamą atsakymą. Pasitarusi su vaikais, ji nusprendė išvykti gyventi pas sūnų į JAV.⁸ Ponia Stanislava į JAV išvyko 1963 m. spalį. Pirmame laiške į Lietuvą draugei Aurelijai apie savo kelionę ji rašė taip: *Neužilgo kaip tik sugrįžau iš Palangos į Vilnių, turėjau ruoštis kelionei. Maskvoje gavau užsieninį pasą, dvi vizas, <...> už (rodos) 97 rublius gavau 100 dolerių. Daugiau svetimos valiutos išvežti negalima. Dar Maskvoje nusipirkau kailius „popielica“ ir dvi labai gražias lapes*.⁹ **(5 pav.)** Skrisdama virš Nyderlandų, ji iškart prisiminė

³ Balžekas, Albinas g. 1933, Rumšiškės, Kaišiadorių r.

⁴ Šlepetys, Ričardas Algimantas g. 1928, Whiting, New Jersey, el. laiškas 2019 01 30

⁵ Balžekas, Albinas g. 1933, Rumšiškės, Kaišiadorių r.

⁶ Šlepetys, Ričardas Algimantas g. 1928, Whiting, New Jersey, el. laiškas 2019 03 01

⁷ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1964 07 21, LBM 50978/2

⁸ Balžekas, Albinas g. 1933, Rumšiškės, Kaišiadorių r.

⁹ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1963 12 21, LBM 50976/2

ilgai nematytą dukrą: *Tuoj pagalvojau, kad ten mano brangi Rūtelė gyvena.*¹⁰ Belgijoje reikėjo pakeisti lėktuvą, todėl ten ir įvyko jaudinantis susitikimas su dukra: *Iš Maskvos daviau telegramą Rūtelei, kad atvyktų į Briuselį. <...> Atvažiavo su visa šeima. <...> Taip maloniai praėjo Briusely tose dvi valandos, kad nepajutom kaip jau vėl reikėjo skirtis. Jie mane visą laiką tik glamonėjo ir bučiavo.*¹¹ **(6 pav.)**

Atvykus į Niujorką ponios Stanislavos oro uoste jau laukė sūnus: *Man begaliniai buvo malonu, kaip jis pamatęs mane, sušuko „mama“.* Po tiek daug metų dabar iš vaikų išgirdau tą brangų žodį.¹² Įdomu, kad iš Lietuvos ponija Stanislava sūnui vežė, spėjama, džiovintą rūtos šakelę: *New Jorko muitinėj paėmė pas mane rūtą, kur vežiau Algimantui iš Vilniaus ir penkis obuolius. Tokius dalykus į Ameriką neleidžia įvežti.*¹³ Elektroniniame laiške paklausus Algimanto, ar rūta buvo vežama sodinimui ar džiovinta ir kokios veislės obuolius mama jam vežė lauktuvių, gavome atsakymą, kad jis jau neprisimena.¹⁴

Laiškuose-atsakymuose iš sovietinės Lietuvos **p. Aurelija** daugiausia rašo apie orą: *Tuoj po Spalio Revoliucijos minėjimo temperatūra nukrito iš karto iki minus 14° – -15°, o naktimis kartais dar žemiau, bet maždaug po trijų savaičių atšilo, ilgą laiką temperatūra laikėsi virš nulio. Buvo daug prisnigta ir šlapia, bet prieš keletą dienų vėl pradėjo šalti ir šiandieną termometras rodo -9° šalčio.*¹⁵ Taip rašoma buvo todėl, kad laišškai buvo tikrinami ir negalėjai rašyti, kaip iš tiesų gyveni. Taip pat rašoma apie sveikatą, trumpai prisimenami bendri pažįstami ir Palanga. Lietuvoje likusi draugė vis prašydavo kuo daugiau papasakoti apie gyvenimą JAV: *Dar norėtusi žinoti ar Jūsų dienotvarkė panaši kaip buvo Vilniuje, ką veikiate vakarais, ar lankote teatrus ar žiūrite vakare televizorių, ar įdomi būna programa, kokio dydžio jūsų televizorių ekranai?*¹⁶ **(7 pav.)**

Poniai Aurelijai gauti laišškai iš JAV praskaidrindavo pilkas, vienodas dienas. Skaitydama ji sužinodavo apie kitokį gyvenimą už Atlanto. Paskutiniame laiške iš Lietuvos 1973-06-16, poniai Aurelijai mirus, jos sesuo Beata poniai Stanislavai rašė: *Visada džiaugdavosi gavusi Jūsų laišką, skaitydavo mums balsiai ir dažnai prisimindavo kartu su Jumis praleistas dienas Ukmergėje, Vilniuje, Palangoje.*¹⁷ Pati Aurelija draugei rašė taip: *Didelis ačiū už atmintį, už nuotrauką.*¹⁸ *Laiškas ir nuotrauka suteikė man neišpasakytą džiaugsmą, keletą kartų jį skaičiau, o į nuotrauką negalėjau*

¹⁰ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1963 12 21, LBM 50976/2

¹¹ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1963 12 21, LBM 50976/2

¹² Šlepetienė, Stanislava laiškas 1963 12 21, LBM 50976/2

¹³ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1963 12 21, LBM 50976/3

¹⁴ Šlepetys, Ričardas Algimantas g. 1928, Whiting, New Jersey, el. laiškas 2019 01 29

¹⁵ Ponia Aurelija, laiškas 1965 12 15, LBM 50981/6

¹⁶ Ponia Aurelija, laiškas 1964 12 31, LBM 50979/4

¹⁷ Ponia Aurelija laiškas 1973 06 16, LBM 50992/2

¹⁸ Iš kolekcionieriaus gautuose laiškuose nuotraukų neradome.

atsižiūrėti ir dabar dažnai atsiverčiu albumą vis pasižiūriu kaip puikiai atrodote...¹⁹ Paskutinį ir tokią mielą laišką, rašytą liepos mėn., gavau. Labai ačiū. Visados labai laukiu Jūsų laiškų. Jie įdomūs ir kuo smulkiau aprašot savo gyvenimą, tuo labiau aš esu Jums dėkinga.²⁰

Laiškai iš Lietuvos Stanislavai taip pat visada teikė daug džiaugsmo: *Visi laiškai iš Lietuvos nuo mano brangių prietelių yra labai labai brangūs.²¹ Ji visada domėjosi įvykiais Lietuvoje, draugei pasiteiravus, ar gauna žinių apie Lietuvą, ji rašė: Mes apie viską puikiai viską žinom.²² Laiškuose ponia Stanislava taip pat pastebi, kad jos gyvenimo sąlygos JAV puikios, tačiau kankina Tėvynės ilgesys: *Mano kasdieninė duona labai gera, tik liūdžiu Vilniaus ir daug brangiųjų asmenų.²³ Giminaitis A. Balžekas mums pasakojo, kad ir laiškuose jo mamai, rašytuose į Ukmergę, jautėsi didelė nostalgija Lietuvai, jis atsimena tokias tetos rašytas frazes: *Nueinu į bažnyčią, nieko nesuprantu. Išeinu iš bažnyčios, pasijaučiu vieniša. Sunku, kai su niekuo negali pasikalbėti, gali tik nusišypsoti.²⁴***

Rašydama apie JAV ponia Stanislava pastebi, kad čia daug kas jai nepatinka: *Viskas be galo toli.²⁵ Čia labai prikankina vasara, karščiai būna iki 37 laipsnių ir daug ore drėgmės. Lietuvoje, nors ir būna karščiai, oras sausas ir sveikas.²⁶ Miškai JAV negražūs, be to daug vietų, nuo didelių karščių, yra išdegintų. Turbūt niekur nėra tokių gražių miškų, kaip Lietuvoje.²⁷ Amerikoj, mūsų krašte, pavasaris visuomet yra nemalonus.²⁸ Net iki tol niekada neregėti tuometiniai architektūros stebuklai Niujorke jos nesudomina: *Tą pačią dieną buvom priėję prie namo 120 aukščio. Iš arti didelio išpūdžio nepadarė, tik žiūrint į viršų pradeda svaigti galva.²⁹ Apie JAV valgius ji taip pat prastos nuomonės: *Pas mus pietus paruošti labai greit. Viskas yra jau gatava, tik užvirinti, pašildyti arba pakepti. Pradžioje man nelabai patiko, bet dabar jau pripratau. Vis dėlto mano Bronytė³⁰ visuomet ruošdavo viską tik iš šviežių produktų ir daržovių. Amerikoj šeimininkės sako, kad gaila laiko gaišinti.³¹***

Gyvendama JAV S. Šlepetienė neliūdėdavo, visada rasdavo sau malonių užsiėmimų. Apie kasdienybę ji draugei pasakojo: *Man niekada nėra nuobodu; skaitau, mokinuos, taip ir laikas labai*

¹⁹ Ponia Aurelija laiškas 1972 12 10, LBM 50990/5

²⁰ Ponia Aurelija laiškas 1966 12 15, LBM 50982/4

²¹ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1964 07 21 LBM 50978/2

²² Šlepetienė, Stanislava laiškas 1965 02 22, LBM 50980/3

²³ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1963 12 21, LBM 50976/3

²⁴ Balžekas, Albinas g. 1933, Rumšiškės, Kaišiadorių r.

²⁵ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1964 07 21, LBM 50978/3

²⁶ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1964 07 21, LBM 50978/3

²⁷ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1966 07 14, LBM 50982/2

²⁸ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1968 03 26, LBM 50993/2

²⁹ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1965 02 22, LBM 50980/2

³⁰ Šlepečių šeimos vaikų auklė.

³¹ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1964 12 12, LBM 50979/3

*greit bėga.*³² Įdomu tai, kad ponია Stanislava dirbo ir darže prie namų: *Kaip aš jau minėjau, turim nedidelį daržą. <...> Jau nuo 15 gegužės valgom savo ridisėlius, saločius, svogūnus ir burokėlius. Algutis pasodino 24 flensus pomidorų, kurie gražiai auga. Turim truputį ir savo uogų: jau suvalgėm čerešnius. <...> Man labai gerai, kad turiu darže kiekvieną dieną apie 2 val. darbo.*³³

Ypatingai ponია Stanislava ilgėjosi vieno gražiausių Lietuvos kurortų – **Palangos**. Ji šilčiausiais žodžiais minima beveik visuose laiškuose: *Aš Palangą labai myliu ir užmiršti sunku.*³⁴ *Aš visuomet Palangoje labai gražiai pailsėdavau. Į Atlantą aš nevažiuoju, man nepatinka.*³⁵ *Kada jūs ir kiti pažįstami man aprašinėjo Palangą ir mūsų jūrą – tai širdį smarkiai suspaudžia, kad aš daugiau nebepamatysiu.*³⁶ **(8 pav.)**

Gyvendama pas sūnų JAV, ponია Stanislava nuvykdavo pasisvečiuoti ir pas dukrą Rūtą į Nyderlandus. Viename laišku ji rašo: *Jei Visagalis leis, tai turėsiu didelį džiaugsmą, važiuosiu 6 mėn. į Olandiją pas savo Rūtą pasisvečiuoti. Algutis jau rūpinasi dėl dokumentų.*³⁷ Į Nyderlandus iš JAV ji buvo nuvykusi kelis kartus. Dukra visada rūpinosi mama, džiugindavo ją siuntinukais: *Šv. Kalėdoms turėjau labai gražų siuntinį iš Olandijos. Dabar Motinos dienos proga vėl atsiųs.*³⁸

Draugių susirašinėjimas nutrūko 1973 m. gegužę mirus poniai Aurelijai. S. Šlepetienė mirė JAV 1999 m., būdama 107 metų. Gyvenimas JAV pas rūpestingą sūnų, svečiavimasis pas dukrą jai buvo didelė laimė. Tačiau draugei ji rašė: *Abudu namai malonūs ir vaikai mieli ir labai rūpestingi, bet būtų maloniau, jeigu mes visi gyventumėm mūsų brangioj Lietuvoj.*³⁹ Taigi, ponია Stanislava išvažiavo ne savo noru, o priversta istorinių aplinkybių. Folkloristė Giedrė Šmitienė, tyrinėjanti laiškus, teigia: *Laiškas iš prigimties yra kartinis, jis rašomas ir gaunamas kartą. Nei jo rašytojas, nei skaitytojas niekada nemato laiškų visumos.*⁴⁰ Šiuo atveju mes turėjome retą galimybę pamatyti gautų ir siunčiamų laiškų visumą.

Išvados

Pasaulio lietuvių metams pasirinkus tyrinėti LLBM saugomus laiškus (LBM 50976–LBM 50993) buvo atskleista ir išsamiai atkurta XX amžiuje tragiškai susiklosčiusi Šlepečių šeimos istorija.

³² Šlepetienė, Stanislava laiškas 1964 07 21, LBM 50978/4

³³ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1965 06 23, LBM 50981/2

³⁴ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1966 07 14, LBM 50982/2

³⁵ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1965 06 23, LBM 50981/3

³⁶ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1964 12 12, LBM 50979/3

³⁷ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1968 03 26, LBM 50993/4

³⁸ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1967 03 02, LBM 50983/3

³⁹ Šlepetienė, Stanislava laiškas 1972 02 29, LBM 50988/3

⁴⁰ Šmitienė, Giedrė. Paprasti laišakai: kontekstinio tyrimo metodika., Tautosakos darbai, 55, 2018, p. 140.

Buvo papildyti muziejaus eksponatų-laiškų, rastų be metrikos, duomenys. Laiškai yra suinventorinti, nuskenuoti, aprašyti ir įvesti į LIMIS sistemą.

Šaltiniai

LBM 50976 M 9478–LBM 50993 M 9495 (18 vokų, 13 laiškų ir Kalėdų atvirukas iš JAV bei 14 laiškų-atsakymų iš Lietuvos).

Balžekas, Albinas g. 1933, interviu, Rumšiškės, Kaišiadorių r., 2019 01 16

Šlepetys, Ričardas Algimantas g. 1928, Whiting, New Jersey, el. laiškas 2019 01 29

Šlepetys, Ričardas Algimantas g. 1928, Whiting, New Jersey, el. laiškas 2019 01 30

Šlepetys, Ričardas Algimantas g. 1928, Whiting, New Jersey, el. laiškas 2019 02 09

Šlepetys, Ričardas Algimantas g. 1928, Whiting, New Jersey, el. laiškas 2019 03 01

Literatūra

Ivanauskaitė, Vita. Folklorinė laiško paradigma, Tautosakos darbai, 33, 2007, p. 133-150.

Lietuvos kariuomenės karininkai. Lietuvos nacionalinio muziejaus biblioteka. Birutė Kulnytė (redkolegijos pirmininkė). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2007, T. 7, p. 322.

Šmitienė, Giedrė. Paprasti laišakai: kontekstinio tyrimo metodika, Tautosakos darbai, 55, 2018, p. 134-154.

SANTRAUKA

„ŠIRDĮ MAN SMARKIAI SUSPAUDŽIA...“ (STANISLAVOS ŠLEPETIENĖS LAIŠKAI IŠ JAV
DRAUGEI LIETUVOJE)

Renata Baniienė

Janina Samulionytė

Lietuvos liaudies buities muziejus

2014 m. Lietuvos liaudies buities muziejaus darbuotoja Janina Samulionytė iš Kaune gyvenančio kolekcionieriaus įgijo pluoštą laiškų. Jie rašyti nuo 1963 m. gruodžio iki 1973 m. birželio. Įgyta 18 vokų, 13 laiškų ir Kalėdų atvirukas iš JAV bei 14 laiškų-atsakymų iš Lietuvos. Susirašinėjo dvi draugės mokytojos: Stanislava Šlepetienė ir ponia Aurelija iš Kauno. S. Šlepetienė 1963 m. dėl susiklosčiusių istorinių aplinkybių išvyko gyventi pas sūnų į JAV, o p. Aurelija visą laiką gyveno Lietuvoje. Susirašinėjimo unikalumas – išlikę ne tik laišakai su vokais iš JAV, bet ir atsakymai į laiškus.

Atsakymai iš Kauno yra juodraštiniai, su perbraukimais ir pataisymais. Į JAV išsiųsti tik perrašyti laišškai-atsakymai.

Pagal išlikusius adresus ir laiškuose minėtus žmonių vardus bei pavardes pavyko rasti į JAV išvykusios S. Šlepetienės artimųjų, kurie suteikė žinių, pasidalino nuotraukomis ir prisiminimais. Įgijus įdomius, bet su menka metrika laiškus, buvo nuspęsta išsiaiškinti ir sužinoti daugiau apie laiškų autorės ir jų artimuosius, papildyti laiškų-ekspонатų duomenis. (Kolekcionieriaus teigimu, laišškai rasti prie šiukšlių konteinerio Kaune).

Per šiuos paprastus laiškus atsiskleidžia S. Šlepetienės Tėvynės ilgesys, draugų šilti žmogiški santykiai su artimaisiais ir pažįstamais tiek JAV, tiek Lietuvoje. Straipsnyje supažindinama su S. Šlepetiene, jos vyru Juozu, jų vaikais, vyro broliu Kazimieru. Ponios Stanislavos laiškuose pasakojama apie gyvenimą JAV, jautriai prisimenama Lietuva ir joje likę brangūs žmonės. Beveik nėra tokio laiško, kuriame nebūtų paminėtos atostogos Palangoje. Laiškuose iš sovietinės Lietuvos p. Aurelija daugiausia rašo apie orą, sveikatą, trumpai prisimena bendrus pažįstamus ir Palangą.

Tyrinėjant LLBM saugomus laiškus (LBM 50976–LBM 50993) buvo atskleista Šlepečių šeimos istorija. Buvo papildyti muziejaus ekspонатų-laiškų, rastų be metrikos, duomenys. Laiškai yra suinventorinti, nuskenuoti, aprašyti ir įvesti į LIMIS sistemą.